

Flerspråkighet i förskolan

– Förskollärares arbete med flerspråkiga barns
språkutveckling

Grund alt Avancerad
Pedagogiskt arbete

Monsor Alaa

2023-FÖRSK-G73

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskollärautbildning - LGFÖR, 210 hp

Svensk titel: Flerspråkighet i förskolan- förskollärares arbete med flerspråkiga barns språkutveckling.

Engelsk titel: Multilingualism in preschool- teachers' work with multilingual children's language development.

Utgivningsår: 2023

Författare: Alaa Monsor

Handledare: Lari-Valtteri Suhonen

Examinator: Carina Hermansson

Nyckelord: Flerspråkighet, förskola, förskollärares arbetssätt, förskollärares arbetsform, språkutveckling.

Sammanfattning

Den här studien handlar om flerspråkighet i förskolan med fokus på förskollärarnas arbetssätt för barns språkutveckling. Antalet flerspråkiga barn ökar i förskoleverksamhet då de har olika bakgrund och använder olika språk (Skolinspektionen 2017, s. 5), vilket ställer krav på att förskollärare ska planera undervisningen på ett inkluderande sätt som kan tillgodose barns olika behov.

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärarna arbetar i förskolan med flerspråkiga barns språkutveckling. Studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv med fokus på centrala begrepp som *mediering*, *scaffolding* och *den proximala utvecklingszonen*. Förskollärares stöttning och interaktion med barnen står i fokus där lärandet sker i samspel med andra.

Studien utgår från en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer. Fem förskollärare väljs ut på olika förskolor i samma kommun. Genom intervjuer med förskollärarna försöker jag få svar på hur förskollärarna beskriver att de arbetar för att flerspråkiga barns språk ska utvecklas och vilka möjligheter respektive utmaningar beskriver förskollärarna att de har i sitt språkutvecklande arbete med flerspråkiga barn.

Resultatet visar att förskollärarna är medvetna om deras roll för språkutveckling och använder olika strategier för att stötta flerspråkiga barn. Samarbetet med vårdnadshavare sker dagligen och förskollärarna försöker ta del av barns intresse, språk och kultur. Flerspråkig personal fattas i förskolan och förskollärarna lyfter fram vikten av att få fler språkstödjare i verksamheten. Förskollärarna har möjligheter för kompetensutveckling men det är svårt att anpassa undervisningen för det enskilda barnet. Modersmålet lyfts även som viktigt för barns lärande. Mer resurser behövs i förskolans verksamhet för att öka kvaliteten på undervisningen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Begreppsförklaringar	4
2. Bakgrund	5
2.1 Teoretisk utgångspunkt	5
2.2 Tidigare forskning	6
3. Metod	9
3.1 Fenomenografi	9
3.2 Urval	10
3.3 Datainsamling	11
3.4 Dataanalys	12
3.5 Etiska aspekter	13
3.6 Reliabilitet och validitet	13
3.7 Genomförande	14
4. Resultat	15
4.1 Pedagogernas arbetssätt	15
4.2 Pedagogernas möjligheter för resurser	20
4.3 Sammanfattning av resultat	22
5. Diskussion	23
5.1 Resultatdiskussion	23
5.2 Metoddiskussion	25
6. Didaktiska konsekvenser	26
Referenser	28
Bilagor:	31
Bilaga 1	31
Bilaga 2	32
Intervjuguide	33

1. Inledning

Flerspråkighet är något vanligt idag på förskolor runt om i Sverige. Barnen möts i förskolan från olika kulturer som talar olika språk. Flerspråkiga barn behöver rätt stöttning och planerad undervisning för att kunna utveckla både sitt modersmål och svenskan (Svensson 2012, s.29). I Skolinspektionen (2017, s. 5) står det att antalet flerspråkiga barn ökar på förskolan. Skans (2011, s. 12) beskriver att flerspråkighet är en av förskolans utmaningar där antalet flerspråkiga barn på förskolor ökar. Det krävs därför en utveckling av de didaktiska frågorna samt strategier som förskollärarna använder i förskolan för att möta barngruppen med dess varierande behov och olika språk (Skans 2011, s. 12).

Med den här studien undersöker jag därför vilka arbetssätt som förskollärarna beskriver att de har för att stötta flerspråkiga barn i deras språk samt vilka möjligheter respektive utmaningar förskollärarna har i arbetet med flerspråkiga barn.

Språket är ett viktigt redskap för kommunikation och interaktion mellan barnen och mellan barnen och vuxna (Kultti 2012, s. 160). Förskolan är den första plats som barn möter i utbildningssystemet där barnen kan tillägna sig språkkunskaper från tidig ålder.

Flerspråkighet kan ses som en demokratisk aspekt i förskolans verksamhet. Det innebär att alla har rätt att använda modersmålet samt det svenska språket. Kunskaper som förskollärarna har samt möjligheter som förskolan erbjuder för att utveckla språket skiljer sig från en förskola till en annan. Det leder till varierande språkutveckling hos barnen (Fredriksson & Lindgren-Eneflo 2019, s. 2).

Det tar tid att utveckla ett stort ordförråd hos flerspråkiga barn och därför behöver barn tidigt möta ett variationsrikt språk (Svensson 2012, s. 30). Det står även i Läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018, s. 14) att "förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang". Det innebär att barns ordförråd ökar genom samspel

med andra och genom stöttning och uppmuntran av förskollärare.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka och få mer kunskap om förskollärares arbete med flerspråkiga barns språkutveckling samt vilka möjligheter respektive utmaningar som finns i flerspråkig förskola. Mer specifikt fokuserar studien på följande frågeställningar:

- Hur beskriver förskollärarna att de arbetar för att utveckla språket i en flerspråkig förskola?
- Vilka möjligheter respektive utmaningar möter förskollärarna i arbetet med flerspråkiga barn?

1.2 Begreppsförklaringar

Begreppen kan definieras olika beroende på hur barnet använder språket och vilket språk som barnet har lärt sig först. Barnets språk påverkas även av vårdnadshavare om de har samma modersmål eller pratar olika språk. I min studie används termerna enligt nedan.

Flerspråkighet: Flerspråkighet betyder att barnen kan vara simultant flerspråkiga redan från början så att vårdnadshavare pratar olika språk eller additivt flerspråkiga, vilket innebär att de har ett förstaspråk och lägger till fler språk senare (Skolverket 2018). Flerspråkighet innebär att en individ talar två eller fler språk i sin vardag. Flerspråkighet är en kompetens som utvecklas med stöttning av vårdnadshavare eller förskolepersonal och flerspråkiga barn visar stora individuella skillnader vad gäller kunskaper och färdigheter i sitt modersmål och sina andra språk (Björk-Willén & Puskás 2017, s. 1). I denna studie syftar flerspråkighet till barn som har ett annat modersmål än svenska där svenska har lärts in senare. Om barnet behärskar flera språk som används dagligen, till exempel att barnet modersmål är svenska och engelska är ytterligare språk, definieras barnet inte som flerspråkigt i studien.

Modersmålet: Begreppen modersmålet och första språket kan användas som synonymter då modersmålet är det språket som barnet lär sig först. Ibland syftar modersmålet till det språk som en eller båda vårdnadshavare talar med barnet så begreppen definieras beroende på hur barnet använder språket (Abrahamsson 2009, s.13). I denna studie syftar modersmålet till barnets första språk som de lär sig hemma och som inte är svenska.

Bakgrund

2.1 Teoretisk utgångspunkt

Studien utgår från en sociokulturell teori och i denna del presenteras centrala begrepp som *mediering* och *scaffolding* samt den *proximala utvecklingszonen*. Studiens fokus är språket och hur förskollärarna tar hand om barnen i deras språkliga utveckling. Förskollärarna samspelar med barnen och stöttar dem för att de ska utveckla språket. Därför kan denna teori vara relevant för min studie då språket, samspel och kommunikation är centralt.

Sociokulturell teori

Sociokulturell teori visar vikten av samspel och interaktion mellan människor. När barnet får möjlighet att samspela med sin omgivning, det är då språkutvecklingen sker, menar Vygotskij. Barnen utvecklas och utmanas utifrån deras intressen men även att interaktion är en väsentlig del (Pihlgren 2017, ss. 36, 39).

Mediering

Mediering är ett centralt begrepp inom sociokulturell teori av Vygotskij. Det innebär redskap och verktyg som människan använder för att förstå sin omvärld och agera i den samt en typ av stöd i läroprocessen (Dysthe 2003, s. 45). Säljö (2000, ss. 20-21) förklarar att det finns två slags redskap, det språkliga och det materiella. Språkliga redskap som tecken, symboler och bokstäver. De materiella redskapen är fysiska som till exempel en bok eller digitala verktyg som lärplattan. Barnen ska ha kunskaper och stöttning av läraren i hur dessa materiella redskap ska användas på ett pedagogiskt sätt.

Scaffolding

Scaffolding är ett begrepp som innebär stöttning. Begreppet skapades av den nordamerikanska psykologen Jerome Bruner (Bruner, 1973) för att beskriva den hjälp och vägledning som en expert ger till en nybörjare genom interaktion och sociala samspel (Woods, Bruner & Ross, 1976). Stöttning sker genom en period och sedan avtar och dras undan eftersom elevens förmåga till självständigt agerande utvecklas.

Detta begrepp kan vara relevant i min studie genom att läraren till exempel stöttar flerspråkiga barn i deras språkutveckling för att hen har mer kunskaper och erfarenheter i språket. Efter en period kan flerspråkiga barn utveckla ett ordförråd så att de kan kommunicera mer med vuxna och andra barn i förskolan.

Den proximala utvecklingszonen

Vygotskijs tankar är att lärande som leder till utvecklingen sker i samspel med andra i sociala sammanhang. Individens utveckling sker successivt över tid och hen behöver en förebild och stöttning för att kunna utvecklas. Barnen har redan erfarenheter som de behärskar på egen hand och sedan utvecklas de i interaktion med andra som är mer erfarna. Den proximala utvecklingszonen är det avstånd som finns mellan vad barnet kan klara på egen hand och vad det kan klara med hjälp av någon annan mer kompetent person (Dysthe 2003, s. 51).

Detta begrepp kan vara relevant i min studie för att flerspråkiga barnen kan utveckla språket genom samspel med andra. Barnen kommunicerar med varandra men de behöver även en närvarande förskollärare som talar rätt begrepp och stöttar språket.

2.2 Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras vad tidigare forskning beskriver om förskollärares arbete med flerspråkiga barn för att utveckla språket och vilka möjligheter som förskollärarna har för att stötta barnen i deras språkutveckling.

2.2.1 Förskollärares stödjande arbetssätt och arbetsformer för flerspråkiga barn

Arbetet med bokläsning för att stötta flerspråkiga barns språk

Tidigare forskning (e.g. Kultti 2012, Palla & Vallberg Roths 2018 samt Skans 2011) kommer fram till att det finns en medvetenhet kring arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling samt en planerad undervisning. Förskollärarna använder läsning för att utveckla språket hos flerspråkiga barn genom att läsa böcker och sagor. Vidare har tidigare forskning (e.g. Svensson, 2012) även kommit fram till att bokläsning ökar flerspråkiga barns ordförråd. Förskollärares samspel och att anpassa bokens innehåll för barnet har betydelse på vad det flerspråkiga barnet kan lära sig. Samspelet sker genom att flerspråkiga barn blir delaktiga och berättar om texten och bilderna tillsammans med läraren. Förskolläraren har en stor roll att väcka flerspråkiga barns intresse för högläsning annars finns det en risk att barnen inte blir intresserade och slutar lyssna. Bokläsning sker regelbundet och förskolläraren väljer olika genrer för att berika ordförrådet. Skans resultat (2011, s. 85) visar att förskollärarna arbetar med språkinläring i stor utsträckning samt använder sig av läsning. Språkinläringen sker genom planerade aktiviteter samt undervisning med hjälp av förskollärare. Språken stöds genom exempelvis böcker, bilder, sagor och konkreta material.

Arbetet med miljöns utformning för flerspråkiga barn

Svenssons forskning (2012, s. 30) kommer fram till miljöns betydelse och inkluderande arbetssätt som är viktig att tänka på när det gäller flerspråkiga barns språkutveckling. Detta är något som även Palla och Vallberg Roth (2018) forskning visar. Palla och Vallberg Roth (2018, s.199) förklarar att den språkliga miljön i flerspråkiga förskolan är av stor vikt och den utvecklas på ett inkluderande sätt. Förskollärarna har läromedel som böcker på olika språk och syftar till att skapa en rik språkmiljö i verksamheten. I Kulttis resultat (2012, ss. 81-82) står det om miljöns betydelse för flerspråkiga barns språkutveckling, att förskollärarnas roll i att organisera förskolans miljö bidrar till språkutveckling hos flerspråkiga barn. Barnen kan till exempel få lekmaterial och bilderböcker i förskolan från deras erfarenhet (böcker på barnets modersmål). Det leder till en gemensam grund och ett gemensamt innehåll för kommunikation.

Arbetet i små och stora grupper som en arbetsform

Kulttis resultat (2012, ss. 83-84) visar att förskollärarna använder en arbetsform för att främja flerspråkiga barns språk. För det första är det att dela barnen i olika grupper som små och stora grupper vid måltider samt lekaktiviteter. På det här sättet kan förskollärarna öppna ett samtal med barnen och få deras perspektiv vilket gynnar språket. Gruppaktiviteter organiseras så att flerspråkiga barnen gör imitativa och upprepande handlingar både fysiskt och språkligt. Något som sker dagligen i förskolan enligt Skans forskning (2011, ss. 71-72) är samlingar som alltid har grundstruktur. Samlingarnas centrala innehåll är upprop. Barnen frågas av förskollärare, till exempel om barn är hemma eller på förskolan. Genom att flerspråkiga barn ser samma rutin och hör samma begrepp leder det till att språket utvecklas.

Digitala verktyg

Fredriksson och Lindgren-Eneflo (2019) förklarar vikten av att använda digitala verktyg för att utveckla språket till skillnad från den andra forskningen. Fredriksson och Lindgren-Eneflo (2019, s. 9) beskriver att förskollärarna använder digitala verktyg för att utveckla flerspråkiga barns språk. Digitala verktyg används som Penpal-appen. Barnen får möjlighet att lyssna till böcker på olika språk även om det inte finns andra barn eller förskollärare som talar det aktuella språket.

Samarbetet med vårdnadshavare

Skans resultat (2011, s. 66) visar vikten av att skapa en positiv relation med flerspråkiga vårdnadshavare för att samarbetet underlättas. Förskollärarna kan även få mer kunskaper om flerspråkiga barns erfarenheter och bakgrund. Samarbetet skapas samt vägen för kommunikation och språkutveckling öppnas framför barnen.

2.2.2 Förskollärarnas möjligheter till att stödja språkutveckling hos flerspråkiga barn

Möjlighet för att använda modersmålet

Flertalet av forskarna tar upp i sina avhandlingar och artiklar vikten av att använda modersmålet hos flerspråkiga barn. Forskningen (e.g. Fredriksson & Lindgren-Eneflo 2019, Kultti 2012, Palla & Vallberg Roths 2018, Skans 2011 och Svensson 2012)

kommer fram till vikten av att använda modersmålet som i sin tur leder till språkutveckling på svenska.

Kultti (2012, ss.91- 92) förklarar att det svenska språket används i förskolan som en språknorm. Förskollärarna lyfter fram det svenska språket medan barnets modersmål blir osynliga. I Kulttis resultat (2012, s.165) står det om ett flerspråkigt samtal mellan barn och lärare, att barnets användande av modersmålet stöttar barnet i sin kommunikation och delaktighet i aktiviteter. Barnet växlar ofta från modersmålet till andraspråket och väljer språk utifrån situation och kommunikationspartner. Barnets modersmålsutveckling gynnar även utveckling i svenska språket och det är beroende av lärarens kompetens och utbildning.

Skans (2011, s. 86) förklarar att förskollärarnas erfarenheter är av stor betydelse för språkutveckling. Flerspråkiga förskollärare i förskolans verksamhet behövs för att kunna använda barnens modersmål systematiskt och som ett komplement till det svenska språket (Skans 2011, s. 86). Skans (2011, s.70) förklarar även att förskollärarna har möjlighet för planering samt styrt språklärande. Valet att göra planerade aktiviteter ökar förskollärarnas möjlighet att själva verkligen synliggöra att de arbetar med de uppsatta målen.

Fredriksson och Lindgren-Eneflo (2019, s. 11) beskriver att förskollärarna har en positiv inställning till flerspråkighet som i Skans (2011) studie. Förskollärarna är medvetna om flerspråkighetens betydelse och jobbar aktivt för att stötta barnen i deras modersmål. Flerspråkighet ses som en tillgång och förskollärarnas arbetssätt har en stor påverkansfaktor.

Förskollärarna uttrycker även en osäkerhet gällande sin egen kompetens i arbetet med flerspråkighet och att det svenska språket samt traditionen tar större plats i förskolan (Fredriksson & Lindgren-Eneflo 2019, ss. 7–12). Förskollärarna har inte möjlighet att prata alla barns språk men de samarbetar med vårdnadshavarna. Samarbetet blir ibland svårt eftersom föräldrarna inte alltid talar eller upplevs förstå svenska (Fredriksson & Lindgren-Eneflo 2019, s. 11).

Svensson (2012, ss. 33-34) beskriver förskolans viktiga roll gällande språkutveckling men framförallt barnets modersmål. Flerspråkiga barns modersmål är en tillgång och uppskattas. Förskollärarna strävar efter att skapa trygga miljöer och situationer för en inkluderande verksamhet. Barnens flera språk uppmuntras och stimuleras samt barnen får utrymme att uttrycka sig och respekteras. Flerspråkiga barn har mindre ordförråd i jämförelse med barnen som har svenska som första språk. Förskollärares roll blir därför att ge barnen bättre möjligheter för att utveckla språket genom medveten undervisning och större respekt för barns alla språkkunskaper (Svensson 2012, s. 34).

Palla och Vallberg Roth (2018, ss. 201- 202) beskriver att förskollärarna ger till viss del utrymme för att utveckla modersmålet i språkundervisning. Detta sker genom samtal med flerspråkiga barn att förskollärarna har resurser som kan barnets språk.

En annan möjlighet som förskollärarna har enligt Svenssons forskning (2012, ss. 33-34) är samarbete med biblioteket. Målet är att utveckla barnens intresse för böcker av olika genrer samt att stimulera språket och kulturen för alla barn. Förskollärarna erbjuder flera föreläsningar med olika perspektiv på barnböcker men även föreläsningar om datoranvändning i språkstimulerande syfte.

3. Metod

3.1 Fenomenografi

Denna studie utgår från fenomenografi som är en forskningsansats. Kihlström (2007, s. 157) förklarar att fenomenografi handlar om människors tankar om sin omvärld, hur människor erfar, upplever eller uppfattar den. Syftet med en fenomenografisk studie är att hitta variation i människors erfarenheter av olika fenomen. Människors erfarenheter och uppfattningar om olika fenomen kommer inte värderas som sant eller falsk. Detta kan vara grundade på teoretisk kunskap samt praktiskt handlande.

Fenomenografisk analys sker enligt Kihlström (2007, s. 159) genom olika steg. För det första att det finns ett fenomen i omvärlden som forskaren vill veta om, som i min

studie flerspråkighet. Forskaren vill ha insikt i hur detta fenomen uppfattas av människor. För att få information kan datainsamling sker genom till exempel intervjuer. Sedan kan forskaren göra en analys för att få fram människors olika uppfattningar om det nämnda fenomenet. Forskaren uppmärksammar likheter och skillnader i deltagarnas utsagor samt beskriver deltagarnas uppfattningar i beskrivningskategorier. Till sist sorterar forskaren materialet genom att hitta och beskriva mönster i svaren.

I min studie följer jag struktur för en fenomenografisk analys till exempel genom att få mer kunskap om flerspråkighet som ett fenomen, Hur flerspråkighet uppfattas av förskollärarna, vilka olika variationer som finns i förskollärarnas svar om flerspråkighet samt att jag sorterar förskollärarnas svar i olika tema för att beskriva mönster i svaren.

3.2 Urval

Urval är enligt Christofferson och Johannessen (2015, ss. 39-40) en viktig del av forskningen. I min studie består urvalet av fem förskollärare som jobbar i tre olika förskolor inom samma kommun. Syftet med tre olika förskolor är att de har mest flerspråkiga barn och förskollärarna inom de här tre förskolorna har kunskaper och erfarenheter av flerspråkighet.

Förskollärarna väljs ut utifrån strategin bekvämlighetsurval. Det innebär att forskaren väljer ut respondenter som forskaren känner till sedan tidigare (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 57). Det ska kännas som mest bekvämt, både för mig som forskare och för deltagarna. Förskollärarna väljs utifrån olika avdelningar för att kunna få mer kunskap och större variation av förskollärarnas uppfattningar om flerspråkiga barn språkutveckling.

En aspekt som jag tagit hänsyn till är att välja fler än fem förskollärare som jag känner till och som kan delta om de gett sitt samtycke. Detta är ett sätt för att göra begränsningar och minska bortfallet i fall en av förskollärarna blir sjuk, jämför med

(Åberg- Bengtsson & Pramling 2020, s.187). Samtliga förskollärare har gett samtycket att delta i intervjun från första gången och jag har inte fått något bortfall.

I tabellen nedan står det förskollärares fingerade namn, vilken utbildning de har, förskollärares erfarenhet i arbetet med flerspråkiga barn samt barngruppens ålder. Förskollärarna har olika erfarenheter av att arbeta med flerspråkighet från fem till fyrtio år (se tabell 1).

Tabell 1:

Fingerade namn	Utbildning	Erfarenhet	Barngrupp
Linda	Förskollärare	tio år	4-5 år
Sanna	Förskollärare	fem år	2-4 år
Maria	Förskollärare	sjutton år	3-4 år
Kristin	Förskollärare	fyrtio år	5-6 år
Mikaela	Förskollärare	fem år	3-4 år

3.3 Datainsamling

Datainsamlingen genomförs med semistrukturerade intervjuer. Christoffersen och Johannessen (2015, ss. 84 - 85) beskriver semistrukturerade intervjuer som bygger på omfattande och öppna frågor utan förbestämda svarsalternativ. Intervjuerna bygger på en intervjuguide så att informanterna formulerar svaren i egna ord. Forskaren i denna typ av intervjuer får möjlighet att ställa följdfrågor som gör att informanterna kan

förklara sig mer och ge detaljerade svar. Författarna beskriver vidare att genom samtal som sker vid semistrukturerade intervjuer kan forskaren och respondenterna förstå varandra och tillägga kommentarer. Kihlström (2007, ss. 48–49) betonar vikten av att inte ställa ledande frågor att forskaren inte ska styra respondenten i en kvalitativ intervju. Författaren menar att intervjuaren har istället ansvaret att bestämma riktning i samtalet samt se till att samtalet berör det bestämda ämnet och inget annat.

Jag har valt att dela upp intervjufrågorna i två delar där första delen är bakgrundsfrågor om förskolläraernas erfarenhet och utbildning. Den andra delen består av mer generella frågor om förskolläraernas arbete med flerspråkighet samt olika möjligheter och utmaningar som förskollärarna möter i arbete med flerspråkighet språkutveckling (se intervjuguide).

Under intervjuerna som genomförs blir jag nog med att aktivt lyssna på respondenterna, kommentera och följa upp deras intressanta spår. Christoffersen och Johannessen (2015, ss. 90-91) beskriver att det är viktigt att visa respondenterna att deras svar är intresserade. Till exempel under intervjun har jag frågat förskollärarna att fördjupa sig med svaren. Jag har även spelat intervjuerna på ljudinspelning för att säkerställa att ingen information ska glömmas bort.

3.4 Dataanalys

Fejes och Thornberg (2015, ss. 34-35) beskriver att forskaren kan använda sig av kvalitativ analys genom att undersöka och arrangera sitt datamaterial på ett systematiskt sätt för att komma fram till ett resultat. Metoden som jag har använt vid bearbetning av intervjuer är en form av fenomenografisk analys. Kihlström (2007, s. 162) förklarar att forskaren kan analysera intervjuerna genom att förstå människors olika sätt att beskriva och uppfatta olika företeelser i sin omvärld.

I min studie och i samband med analysprocessen har jag transkriberat ljudinspelningarna av intervjuer och har läst igenom dem. Jag har varit nog med att transkribera direkt efter varje intervju för att ha intervjuerna färskt i minnet och få

med mycket detaljer. Denna process är viktig för att kunna tolka intervjuerna och få en helhetsuppfattning av innehållet (Svensson & Åkerblom 2020, ss. 98-99).

I det andra steget har jag läst igenom de transkriberade intervjuerna i sin helhet för att kunna tolka och analysera det som sagts samt identifiera olika kategorier som till exempel böcker och bildstöd. Jag har bearbetat datamaterial med mina egna ord och har försökt använda citat av förskollärarna. Kihlström (2007, s. 54) lyfter vikten av att använda citat från intervjuerna vilket ger en större trovärdighet för studien. Forskaren ska även bearbeta och sammanställa respondenternas svar med sina egna ord.

Efter transkriberingen har jag sorterat datamaterial och har kollat efter likheter och skillnader med koppling till mina forskningsfrågor. Jag har försökt beskriva förskolläraernas uppfattning i enlighet med forskningsansats fenomenografi (Kihlström 2007, s. 159). Forskaren kan analysera intervjuerna genom att leta efter tema (Kvale & Brinkmann 2014, s. 249). Dessa teman kopplar jag till forskningsfrågorna, tidigare forskningar och teorin och har hjälpt mig i tolkningarna som gjorts i analysen.

3.5 Etiska aspekter

Under studiens genomförande tar jag hänsyn till de forskningsetiska principerna, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet som är relevanta för studien. Det första kravet är informationskravet och innebär att respondenterna ska informeras innan intervjun börjar om deras deltagande samt om studiens syfte (Vetenskapsrådet 2017, s. 15). Jag har beskrivit för respondenterna att de ska delta i intervjuer och att deltagandet är frivilligt. Samtyckeskravet innebär att deltagarnas samtycke att delta i studien ska hämtas på högskolan. Deltagarna har rätt att avbryta sin intervju när som helst och inte medverka i studien (Vetenskapsrådet 2017, s. 31). De inspelade intervjuerna kommer att tas bort när studien är klar och godkänd. Deltagarnas namn kommer inte synas i studien för de har getts fingerade namn samt jag nämner inte vilken förskola eller kommun de arbetar på (Vetenskapsrådet 2017, ss. 40 – 41). Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som samlades förvaras så att obehöriga inte kommer åt informationen. I Vetenskapsrådet (2017, s. 71) står det även om nyttjandekravet att personuppgifter

som är insamlade av forskare för forskningsändamål används endast inom forskningens ramar.

3.6 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet är två kriterier som är viktiga att ta hänsyn till vid forskning. Christoffersen och Johannessen (2015, s. 22) förklarar begreppet validitet som innebär trovärdighet, att det handlar om relationen mellan det generella fenomen som ska undersökas och konkreta data. Reliabilitet innebär att data som samlas är tillförlitliga och det påverkas av noggrannheten i studien. Det betyder att forskaren ska samla sina data på ett systematiskt sätt.

Studien som jag har genomfört är genomtänkt från början som val av ämne. Ämnet är flerspråkighet som är aktuellt och vanligt vid Sveriges förskolor (Skolinspektion 2017, s. 5). Validitet av metod utgår från semistrukturerade intervjuer för att kunna samla noggranna data som representerar till stor del verkligheten. Intervjufrågorna är även tydliga, strukturerade och inte ledande i enlighet med Christofferson och Johannessen (2015, ss. 21-22). Jag har ställt mina intervjufrågor till min handledare för att kunna se om de uppfattas på liknande sätt som jag har tänkt. Jag har ändrat några frågor som var ledande och förbättrat en del av frågorna.

Data som används vid studien samt hur forskaren samlar in och behandlar data ökar studien tillförlitlighet (Christoffersen & Johannessen 2015, ss. 21-22). Data har samlats i min studie genom att jag har spelat in intervjuerna och transkriberat därefter. Kihlström (2007, s. 231) förklarar att det är viktigt att studien är genomtänkt och att metoderna som forskaren använder är beprövade för att få ett relevant innehåll och öka trovärdigheten.

3.7 Genomförande

Intervjuerna genomfördes genom att jag tog kontakt med fem förskollärare som jag känner till och som jag visste att de hade erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn. Jag tog kontakt med förskollärarna själv genom att gå till förskolor och fråga och genom mail. Jag informerade om min undersökning muntligt och skriftligt genom att skicka informationsbrev (se bilaga 1). I informationsbrevet beskrivs studiens syfte samt de forskningsetiska principerna som jag skulle ta hänsyn till i studien. Jag skickade även samtyckesblankett samt intervjufrågorna via mejl till samtliga deltagare. I samtycket blanket fanns det information att deltagarna kunde som helst avbryta intervjun och att samtycket var frivilligt (se bilaga 2). Samtyckesblanketter samlades sedan med förskollärarnas underskrift och lämnades till högskolans examinator i Skövde. I intervjuguiden fanns det intervjufrågorna som förskollärarna fick läsa i lugn och ro innan intervjun genomfördes (se intervjuguiden).

Intervjuerna skedde via ett personligt möte på lärarnas arbetsplats och spelades in på mobiltelefon. Intervjuerna tog mellan 20 och 30 minuter att genomföra och skedde med en lärare i taget.

4. Resultat

I följande avsnitt presenteras resultatet utifrån de genomförda intervjuerna i två teman. Det första tema beskriver förskollärarnas arbete med flerspråkiga barns språkutveckling och det andra tema beskriver möjligheter respektive utmaningar som förskollärarna möter i arbetet med flerspråkighet språkutveckling.

4.1 Förskollärarnas arbetssätt och arbetsform

Resultatet visar att förskollärarnas arbete med flerspråkiga barn utgår från olika hjälpmedel som förskollärarna använder för att stötta språket. Resultatet visar även hur förskollärarna beskriver att de kommunicerar med flerspråkiga barn under sitt arbete med språket.

4.1.1 Olika hjälpmedel för att stötta barnens språk

Teckenspråk

Samtliga förskollärare beskriver att de använder teckenspråk som språkliga hjälpmedel för att stötta barns språk. De betonar att språket är en viktig del av lärandet, både vad gäller att kunna ta till sig nya kunskaper och att uttrycka redan befintliga kunskaper. Tecken används tillsammans med det talade språket. Mikaela uttrycker sig så här:

Mikaela: [...] Som bas har vi alltid jobbat med bildstöd och med tecken till exempel för att förstärka språket och det gör man fast med alla barn och även de barn som pratar svenska.

Mikaela berättar att förskollärarna använder teckenspråk som grund i verksamheten och detta görs med alla barn.

Bildstöd och språkliga material

Samtliga förskollärare lyfte vikten av att använda språkliga material som familjen Kippin och Bornholmsmodell. Barnen kan visa med detta material och kartor om de vill berätta en händelse eller något som de vill göra, så visar de med bilder. Mikaela beskriver att förskollärarna använder bildstöd när de kommunicerar med barnen.

Mikaela: Vi kommunicerar alltid genom att använda rätt begrepp, också förstärker vi med bildstöd. Bildstöd används inne, ute och vid matsituationen.

Till skillnad från de andra förskollärarna beskriver Linda att de arbetar med praxisbilder där barnen lär sig hur bokstaven ser ut och låter. Förskollärarna hjälper barnen att klappa stavelse samt arbetar med barnens namn och ordbilder.

Digitala verktyg (Polyglott och Schoolsoft)

Fyra av fem förskollärare beskriver att de använder digitala verktyg i verksamheten som Polyglott. I Polyglott-appen finns det olika böcker och barnen kan lyssna på svenska och även sitt modersmål. Barnen får variation av böcker som är lämpliga för deras åldrar.

Digitala verktyg används även för samarbete med flerspråkiga vårdnadshavare. Förskollärarna upplever att de har svårigheter att förstå allt som flerspråkiga vårdnadshavare försöker kommunicera. Linda beskriver att samarbete och kommunikation sker dagligen genom att använda digitala verktyg. Förskollärarna använder lärplattan och tar olika kort under dagen för att visa vårdnadshavare vilka

aktiviteter som har skett på förskolan. Linda beskriver nyttan av att använda digitala verktyg för samarbete med flerspråkiga vårdnadshavare.

Linda: Vi arbetar med vårdnadshavare genom att vi försöker kommunicera och visa vad vi arbetar med. Det kan vara att vi har tagit kort på någon händelse som vi kan visa direkt när föräldrarna kommer.

Några förskollärare nämner att de har en öppen dialog med vårdnadshavare. Så här uttrycker sig Mikaela

Mikaela: Här har vi schoolsoft där vi skickar information genom, samt pratar vi dagligen med föräldrarna varje dag. De ger oss information och vi ger dem information och det viktigaste är att vi kommunicerar med varandra.

Mikaela beskriver att förskollärarna använder Schoolsoft och skickar information till föräldrar men även bild.

Val av böcker och konkreta material

Tre förskollärare berättar att de använder böcker för att utveckla flerspråkiga barns språk. Böckerna används i olika språk och är anpassade efter barns kunskaper och språknivå. Sanna beskriver att vid läsning av böcker och sagor tar förskollärarna konkreta material för att kunna förklara för barnen. De samtalar även tillsammans med barnen om text och bokens innehåll. Hon uttrycker sig så här

Sanna : Vi har planerat undervisning, läser mycket böcker, samtalar om texten både på svenska och på barnets modersmål samt använder vi konkreta material för att förstärka språket.

Sanna menar att genom bokläsning samt samspel och kommunikation med flerspråkiga barn kan språket gynnas.

Sammanfattningsvis visar resultaten att förskollärarna använder olika hjälpmedel för att stötta språket. Teckenspråk är något som samtliga förskollärare bekräftar som viktigt och som är ett komplement för det talade språket. Förskollärarna berättar även att bildstöd och språkligt material används i språkutvecklande syfte där de kan förstärka delar av det som sägs med bilder. Detta gör att barnen kan få förutsättningar att delta i och förstå samtalet. Digitala verktyg används enligt fyra av de intervjuade

förskollärarna då barnen lyssnar på böcker på olika språk. Vanliga böcker läses också för barnen då förskollärarna berättar att de stöttar samtalet med konkreta material.

4.1.2 Förskollärarnas arbetssätt och kommunikation med flerspråkiga barn

Tid och talutrymme

Det viktigaste som samtliga förskollärare lyfte fram är att ge flerspråkiga barn extra tid för att kunna tänka. Fyra av förskollärarna betonar igen sist i intervjun att barnen behöver en aktiv lyssnare som ger barnen tid så att de ska kunna vara delaktiga och få möjlighet till tal. En av förskollärarna uttrycker sig så här

Mikaela: Vi vet inte hur de tar in språket. Om jag pratar på svenska kanske de i deras huvud översätta, kanske man sorterar ord och begrepp för att tänka på sitt eget språk och det vet vi inte. Så viktigaste är att ge barnen tid för att de ska kunna fundera lite och att de inte ska behöva prata eller svara direkt.

Mikaela menar att barnet kanske behöver översätta, tänka och sortera ord och begrepp innan de svarar. Barnet kan sedan kommunicera med språket eller genom att använda bildstöd och teckenspråk.

Användning av modersmålet

Samtliga förskollärare lyfte vikten av att använda modersmålet hemma så att det ska kunna gynna språket. Så här uttrycker förskollärarna sig:

Sanna: Vi brukar alltid trycka på att om man har ett modersmål är det viktigt att prata modersmålet hemma och sen här pratar vi svenska .

Mikaela: Det är väldigt viktigt att kunna och att barnet är duktig på sitt modersmål. Har de bra modersmål blir det lättare för dem att ha svenska språket sen med.

Maria beskriver att förskollärarna alltid försöker kommunicera med flerspråkiga vårdnadshavare. De frågar om barnets modersmål, kultur och tradition för att förståelse ska skapas mellan dem. De tar hjälp av vårdnadshavare som att ta reda på barnets intresse och vilka aktiviteter som det flerspråkiga barnet gillar. Samarbete mellan förskollärare och vårdnadshavare samt deras barn är viktigt i förskolans

verksamhet. En av förskollärarna beskriver att det är viktigt med positiv feedback, att förskolläraren berömmar flerspråkiga barnen och visar intresse för det barnet gör. Förskolläraren ska även visa intresse för barnets modersmål och kultur.

Samtal och kommunikation med barnen

En beskrivning som framkommer, om än i mindre utsträckning, är att förskollärarna tänker på sitt språk vid samtal med barnen genom att använda rätt begrepp.

Förskollärarna är tydliga i sitt språk, säger hela meningar, rättar barns språk samt fyller i barnets meningar när det behövs. Förskollärarna berättar att barnen får en stöttning av en erfaren lärare som leder barnen i deras språkutveckling och lärande genom ett socialt samspel. Sanna uttrycker sig så här:

Sanna: Jag försöker tänka på mitt språk tillsammans med barnen, så att man benämner och upprepar det man gör och barnen säger.

Sanna beskriver att förskollärarna upprepar och benämner vad barnen gör och säger för att förstärka flerspråkiga barns språk och berika deras ordförråd.

Samspel

Tre förskollärare beskriver att de uppmuntrar barnen att lyssna på varandra och att språket utvecklas genom socialt samspel. Linda beskriver att flerspråkiga barnen ska kunna utveckla ett ordförråd på svenska för att vara inkluderade i verksamheten.

Linda: Det är viktigt att flerspråkiga barn få lyssna till det svenska språket och att de hör att de pratar svenska runt omkring.

Kristin betonar att förskolläraren måste vara uppmärksam på barnets alla sätt att kommunicera. Hon benämner kumpislek som är bra strategi för barnen. Kumpislek är ett sätt att öka samspelet mellan barnen. Barnen visar intresse för varandra samt blir nyfikna på att prova nya lekar. Ibland kommer barnen inte överens och de blir tvungna att börja en diskussion för att bestämma vilken aktivitet de ska göra tillsammans. Det är ett sätt att utveckla språket. Flerspråkiga barn lär sig språket av varandra och utvecklas genom socialt samspel.

Sanna förklarar att förskollärarna har en arbetsform som att dela barnen i små grupper så att alla kommer till tals. Ett barn med mindre ordförråd leker med ett barn som har utvecklat språk, så att barnen kan komplettera varandra.

Sammanfattningsvis visar resultaten att förskollärarna har olika arbetssätt för att förstärka flerspråkiga barns språk. Samtliga förskollärare lyfte vikten av att ge flerspråkiga barn tid och talutrymme för att kunna svara och delta i samtalet. Förskollärarna betonar igen sist i intervjun när de får berätta fritt och tillägga råd till oss blivande förskollärare, vikten av att ge barn tid och möjlighet för tal. De förklarar detta som en demokratisk aspekt.

Ett annat arbetssätt som förskollärarna använder är att använda barns modersmål vid språkundervisning. De förklarar att barns utveckling i modersmålet är vägen för utveckling i svenska. Till sist nämner tre förskollärare samspel med vuxna och även barnen som ett arbetssätt för att utveckla språket. Genom att barnen samspelar och kommunicerar med andra får de ett större ordförråd.

4.2 Förskollärares möjligheter för resurser respektive utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling

Resultatet visar hur förskollärarna beskriver att de samarbetar med resurser för ett arbete med flerspråkiga barn. Förskollärarna samarbetar med språkstödjare och specialpedagogen för att stötta flerspråkiga barns språk. Resultatet visar även utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling.

Samarbete med språkstödjare

Förskollärarna beskriver att de inte har flerspråkig personal utan de tar hjälp av vikarier och VFU-studenter som kommer till förskolan och kan barnets modersmål. Sanna arbetade förut som grundskollärare och hon beskriver att barnen har en lektion på sitt modersmål. Hon menar att det kan vara bra om barnen har en språkstödjare även i förskolan och att språkstödjare behövs under hela dagen. Språkstödjare kan översätta för barnen, hjälpa vid barns intervjuer samt förmedla information till flerspråkiga vårdnadshavare.

Sanna: Jag vill gärna vilja jobba mer med språkstödjare som man kan ha i undervisningen hela tiden och jag vet att det fanns språkstödjare förut i verksamheterna men inte längre nu tyvärr.

Linda beskriver att flerspråkig personal är en tillgång i verksamheten då information kan förmedlas direkt under dagen. Linda känner även osäkerheten för flerspråkiga barn och beskriver att det inte är lätt att omvandla allt i praktiken för att resurserna fattas.

Mikaela uttrycker på samma sätt osäkerhet och berättar att det är svårt att veta om förskolläraren gör rätt eller fel. Förskollärarna bör hela tiden testa sig fram för att veta vad som funkar för det enskilda barnet, men inte för ett annat. Om barnet pratar svenska blir det lättare för förskollärare att veta om barnet har språkförståelse. Om barnet har ett annat språk som förskolläraren inte kan blir det svårt att upptäcka och då behöver barnen mer hjälp.

Samarbete med specialpedagog

En av förskollärarna beskriver att de har en specialpedagog som de tar hjälp av. Specialpedagogen ger allmän information för hela barngruppen samt struktur och material som förskollärarna kan följa och ta nytta av.

Utmaningar

Förskollärarna beskriver olika utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Sanna förklarar att det är svårt att förstå vad barnet säger när de pratar på sitt eget modersmål. När förskolläraren inte förstår känner barnet att den vuxen inte är intresserad. Detta kan göra så att barnet tappar intresse, tröttnar och slutar kommunicera. Linda beskriver på samma sätt att barnen tappar lusten för kommunikation när de inte blir förstådda. Hon önskar att ha stöd av språkstödjare i verksamheten.

Linda: Jag tycker att det är så sorgligt att det finns ett barn som har jättemycket att berätta, inte kan berätta för mig eller de berättar och jag förstår inte.

En annan utmaning är stora barngrupper och att kunna anpassa undervisningen efter det enskilda barnet. En av förskollärarna beskriver att det är viktigt att vara en närvarande och lyhörd förskollärare.

Kristin beskriver ett dilemma i barngruppen att det finns ett stort spann på vad barnen kan. Det är svårt att göra undervisning på rätt nivå samt att det är brist på flerspråkig personal som har pedagogisk utbildning. Hon beskriver vidare att förskollärarna har tillräckligt med kompetensutveckling men att de inte har tid för utvärdering. Ny information kommer löpande och det är svårt att omvandla allt i praktiken.

En av förskollärarna beskriver att det är en fördel för barnet att vistas i förskolan varje dag för att kvaliteten på det svenska språket ökar. Hon pekar även på att barn som har samma nationalitet måste delas på olika förskolor om det är möjligt. Flerspråkiga barn väljer ofta varandra och känner sig trygga när de pratar sitt eget modersmål och det blir mindre utveckling i svenska.

Sammanfattningsvis visar resultaten att förskollärarna beskriver att de har brist på flerspråkig personal i verksamheten. Några förskollärare beskriver att de samarbetar med språkstödjare och en av förskollärarna beskriver samarbetet med specialpedagogen. Förskollärarna beskriver även olika utmaningar som de möter i arbetet med flerspråkighet språkutveckling som till exempel stora barngrupper eller att flerspråkiga barn inte blir förstådda.

4.3 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis visar resultatet att det finns en variation i hur förskollärarna beskriver att de arbetar med flerspråkiga barn. Förskollärarna har beskrivit olika arbetssätt och arbetsformer beroende på deras kunskaper och erfarenheter.

Förskollärarnas arbete med flerspråkiga barns språkutveckling kan delas i två delar. Olika hjälpmedel för att stötta barns språk som teckenspråk, bildstöd och språkliga material, digitala verktyg samt böcker och konkreta material.

Den andra delen är förskollärarnas arbetssätt och kommunikation med flerspråkiga barn. Barnen får tid och talutrymme för att kunna delta i kommunikation och samtal. De får använda modersmålet samt samspekar med andra barn och vuxna i förskolan.

Flera utmaningar har även beskrivits av förskollärarna som osäkerhet vid arbetet med flerspråkighet och att flerspråkiga barn inte blir förstådda. Barnen har olika kunskaper och det är svårt att anpassa undervisningen enligt barnets enskilda behov.

Förskollärarna beskriver att de har begränsade möjligheter i verksamheten vad det gäller flerspråkighet. Förskollärarna har möjlighet att samarbeta med specialpedagogen men de har brist på flerspråkig personal. Specialpedagogens råd och information tas till vara för hela barngruppen. Samtliga deltagare är överens om att språkstödjare behövs i förskolan verksamhet för att kunna stötta barnen. Barnen delas upp i små grupper och undervisningen anpassas enligt barnens olika förutsättningar.

Kommunikation och samarbete med vårdnadshavare sker dagligen. Vårdnadshavare ses som en tillgång där förskollärarna kan fråga och få information om barnets modersmål och kultur.

5. Diskussion

I detta avsnitt presenteras en diskussion av resultaten i relation till tidigare forskning och det utvalda teoretiska ramverket samt en diskussion av metoden som valts. Dessutom presenteras slutsatser och betydelser som kan tas med inför det framtida yrket.

5.1 Resultatdiskussion

Resultaten visar att förskollärarna är tydliga i sitt språk med barnen. Förskollärarna beskriver att tydligheten sker genom att använda rätt begrepp och att säga hela meningar i samtal och kommunikation med barnen. När barnet inte kan ordet på svenska upprepar förskollärarna ordet och korrigerar för att kunna berika barnets ordförråd. Förskollärarnas samtal med barnen är genomtänkta. Vidare beskriver Skans (2011, ss.71-72) att förskollärarnas roll att uppmärksamma barnets språk är viktig. Förskollärarna upprepar olika begrepp vid samtal med barnen samt gör upprepade aktiviteter, till exempel vid samling för att barnen ska vara mer delaktiga (Skans 2011, ss.71-72) .

Förskollärarnas arbete med flerspråkiga barn kan kopplas till teorier och begreppet scaffolding (Bruner,1973) som innebär stöttning. Förskolläraren lyssnar aktivt till barnet, öppnar ett samtal, upprepar ord och berikar barnets ordförråd med nya begrepp för att utveckla språket.

Resultaten i min studie visar att förskollärarna använder digitala verktyg i verksamheten för att utveckla flerspråkiga barns språk. Fyra av förskollärarna använder appen Polyglott för att uppmuntra barnen till högläsning. Barnen får höra böcker på olika språk som är lämpliga för deras åldrar. Förskollärarna använder även Schoolsoft för samarbete med flerspråkiga vårdnadshavare. Jag anser att digitala verktyg är ett väsentligt hjälpmedel för att utveckla språk, för förskolläraren inte kan behärska alla barns språk. Flerspråkiga barn på förskolan kan använda digitala

verktyg och lyssna till böcker på deras modersmål även om det inte finns en flerspråkig personal (Fredriksson och Lindgren-Eneflo 2019, s.9).

En aspekt som framkommer är betydelsen av val av böcker vid arbetet med flerspråkiga barn. Förskollärarna i arbetet med flerspråkiga barn tänker på hur de ska inkludera alla barn i verksamheten. Barnen får läsa böcker både på svenska och på deras modersmål. Förskollärarna uppmuntrar flerspråkiga barn till samtal samt en diskussion om bokens innehåll sker. För mer tydlighet använder förskollärarna fysiska föremål för att barnen ska kunna förstå orden bättre. Tidigare forskning (e.g. Kultti 2012, Palla & Vallberg Roths 2018 och Skans 2011) kommer även fram till att bokläsning är väsentlig för att öka ordförrådet och att utveckla barns språk.

Mitt resultat visar att förskollärarna arbetar med digitala verktyg som lärplattan och böcker för att utveckla flerspråkiga barns språk i förskolan. Detta kan kopplas till begreppen mediering av Vygotskij. Förskolläraren kan mediera lärandet genom att använda redskap och stötta barnet för att kunna använda dem på rätt sätt (Dysthe 2003, s. 45).

Det framkommer i resultatet att förskollärarnas samarbete och kommunikation med vårdnadshavare sker dagligen. Förskollärarna beskriver att de använder digitala verktyg och visar bilder för att kunna förklara för vårdnadshavare vilka aktiviteter barnen har gjort under dagen. Förskollärarna frågar vårdnadshavarna om barnen och informationsutbytet sker. Detta är i likhet med Skans (2011, s. 66) som beskriver att vårdnadshavare är en tillgång för att få kännedom om barnets intresse och bakgrund.

Resultatet visar att samtliga förskollärare är överens om att utveckling i modersmålet är vägen för utveckling på svenska. Tidigare forskning (e.g. Fredriksson & Lindgren-Eneflo 2019, Kultti 2012, Palla & Vallberg Roths 2018, Skans 2011 och Svensson 2012) kommer även fram till vikten av att använda modersmålet för att utveckla flerspråkiga barns språk. Det står i läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018, s.9) att “barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål”.

I likhet med Skans forskning (2011, s. 86) beskriver förskollärarna i mitt resultat att flerspråkig personal behövs i verksamheten för att stötta både barnen och

vårdnadshavare. Barnens stöttning kan vara vid planerad undervisning och vid leken. Flerspråkig personal kan översätta och förklarar på barnets modersmål vilket är stöd i språket. Förskollärarnas stöttning kan kopplas till den proximala utvecklingszonen då förskolläraren kan påverka lärande genom samspel i undervisningen.

5.2 Metoddiskussion

Studiens syfte är att undersöka och få mer kunskap om förskollärares arbete med flerspråkiga barns språkutveckling samt vilka möjligheter respektive utmaningar som finns i flerspråkig förskola. Genom att ta redan på studiens syfte har jag bestämt mig för att använda kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer. Detta har hjälpt mig att få fram en rättvis bild av förskollärarnas arbete och uppfattning kring flerspråkighet inom förskolan. Genom intervjuer kan förskollärarna besvara frågorna med sina egna tankar. Christoffersen och Johannessen (2015, s. 85) förklarar att genom semistrukturerade intervjuer kan deltagarna besvara intervjufrågorna med sina egna ord samt beskriva deras erfarenheter i verksamheten.

Innan jag börjar mina intervjuer har jag varit nog med att läsa djupt om ämnet flerspråkighet och språkutveckling inom tidigare forskning. Under min utbildning har jag även fått mer kunskaper om flerspråkighet och inkludering i förskolans verksamhet. För att kunna få svar på intervjufrågorna har jag även valt fem förskollärare som jag känner igen till och som har erfarenheter av att arbeta med flerspråkiga barn. Syftet med att bara välja förskollärarna är att de har mest ansvar för undervisningen även om barnskötare och annan personal är med i förskolan.

För att öka tillförlitligheten har jag kunnat göra observationer i samband med intervjuer. Detta har kunnat ge en bättre bild på hur förskollärarna arbetar i praktiken, vilket har kunnat vara ett sätt för att öka studiens validitet. Kihlström (2007, s. 231) förklarar begreppet triangulering som innebär att forskaren använder sig av olika tekniker för att säkerställa forskningens validitet. Detta innebär att forskaren kan använda intervjuer och observation samtidigt. Jag har valt intervjuerna på grund av tidsbrist och att jag syftar till att få fram förskollärarnas egna uppfattningar om arbetet med flerspråkighet språkutveckling.

Intervjuerna har spelats in vilket har gjort att jag kan lyssna på dem flera gånger. Jag har bearbetat data och sorterat likheter och skillnader. Detta leder till att inget viktigt data har förlorat, jämför (Christoffersen och Johannessen 2015, ss. 83,92). Forskarens samling av data på ett systematiskt sätt och noggrannhet vid kodning av text ökar studiens trovärdighet enligt Christoffersen och Johannessen (2015, ss. 21 - 22).

En fördel med intervjuerna är att forskaren kan göra det på plats och digitalt. Jag har valt att genomföra intervjuerna på plats vilket har hjälpt mig att förstå förskolläraernas utsagor bättre och ge flera kommentarer. En nackdel är att intervjuerna är tidskrävande vid både bokning och kodning av text. Något som är viktigt att tänka på är att ge intervjuerna möjlighet att läsa intervjufrågorna innan intervjun för att de ska kunna svara mer utförligt och ge berikare svar. Intervjuernas svar ska redovisas sakligt och objektivt utan att tolka eller värdera informanternas utsagor (Vetenskapsrådet 2017, ss. 24-25).

6. Didaktiska konsekvenser

En slutsats som kan dras av studiens resultat och tidigare forskning är att språket är centralt för det fortsatta lärandet i skolan och det framtida yrket. Som förskollärare har jag ansvaret att utveckla barns alla språk i enlighet med läroplanens mål och riktlinjer.

Förskollärarna som nämnts tidigare anser att flerspråkighet är en av förskolans utmaningar. De upplever att det är svårt att arbeta med barnens olika modersmål när de själva inte behärskar dessa språk. De känner även osäkerhet i arbetet med flerspråkiga barn för de antingen har brist på kunskaper eller inte har tid för nödvändig diskussion och reflektion om arbetssätt och metoder i verksamheten. Detta leder till att förskollärarna bara i liten utsträckning uppmuntrar och skapar möjligheter för flerspråkiga barn att använda sina modersmål. En didaktisk konsekvens är att det kan bli en skillnad i barns språk och kunskaper eller att barnet inte blir delaktiga i kommunikationen. Detta stämmer inte med läroplanens uppdrag om inkludering och delaktighet, då står det i Lpfö 18 (Skolverket 2018, s. 7) att "förskolan ska vara en levande social gemenskap som ger trygghet samt vilja och lust att lära".

Det är därför viktigt att förskollärarna ger barnen möjligheter att utveckla sina språkliga färdigheter i svenska och modersmålet. Planerad undervisning som högläsning och samtal om bokens innehåll samt användning av digitala verktyg är av stor vikt. Läsning av böcker beskrivs tydligt i tidigare forskning men i studiens resultat är det bara tre förskollärare som nämner detta. Det kan bero på brist på kunskaper om bokens betydelse för språkutveckling. Det kan vara bra om samtliga förskollärare läser dagligen för barnen och att barnen blir delaktiga i samtalet.

En annan konsekvens är att flerspråkiga barn inte blir förstådda och att de kan tappa intresse för samtal och kommunikation med andra barn och förskollärare. Därför är det av vikt att ta vara flerspråkig personal som finns i verksamheten för att stötta barnens språk. Om flerspråkig personal saknas kan samarbete med vårdnadshavare sker genom att fråga om barnets intresse och bakgrund. Till exempel får barnen hämta en bok som de gillar att läsa hemma eller visa kläder som barnen använder i deras högtider och öppna samtal om detta. Det är ett sätt för att benämna olika begrepp på både språk och skapa gemenskap samt förståelse mellan varandra.

Något som kan tas med till det framtida yrket är tydligheten och att vara lyhörd och en närvarande förskollärare. Genom att använda rätt begrepp och att ge barnen utrymme för samtal kan språket gynnas. Olika strategier och att hitta variation i arbetssättet är av stor betydelse för språkutvecklingen även av modersmålet. Ytterligare en slutsats är att information och struktur från specialpedagogen kan anpassas för hela barngruppen.

Referenser

Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinlärning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Björk-Willén, P. & Puskás, T. (2017). *Flerspråkighet och andraspråksutveckling*.

Lärportalen, Skolverket.

<https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/P03WCPLAR078397>

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*.

1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, O. (2003). Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande. I Dysthe,

O. (red.). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur, ss. 31-74.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes,

A. & Thornberg, R. (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. Upp. 3. Lund:

Studentlitteratur, ss. 16-43.

Fredriksson, M & Lindgren, Eneflo, E. (2019). Man blir lite osäker på om man gör

rätt – En studie om pedagogers arbete med flerspråkighet i förskolan. *Tidskrift för*

nordisk barnehageforskning, 18(1), ss. 1- 15. DOI: 10.7577/nbf.3080.

Kihlström, S. (2007). Fenomenografi som forskningsansats. I Dimenäs, J. (red.). *Lära*

till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig

metodik. 1. uppl. Stockholm: Liber. ss 157-173.

Kihlström, S. (2007). Att genomföra en intervju. I Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare.*

Att utveckla läraryrket-vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik.

Stockholm: Liber AB. ss. 47–57.

Kultti, A. (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan : Villkor för deltagande och lärande*. Diss. Göteborgs universitet.

<http://hdl.handle.net/2077/29219>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur AB.

Palla, L., & Vallberg Roth, A-C. (2018). *Characteristics of preschool teaching in language, communication and multilingualism: expressions from ten Swedish municipalities*. *Problems of education in the 21th century*, 76(2), ss. 189–214.

https://scholar.google.se/scholar?q=Characteristics+of+preschool+teaching+in+language,+communication+and+multilingualism:+expressions+from+ten+Swedish&hl=sv&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar

Pihlgren, A (2017). *Undervisning i förskola: att skapa lärande undervisningsmiljöer*. Studentlitteratur.

Roos, C. (2014). Att berätta om små barn- att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB. ss. 46–56.

Skans, A. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Lic.-avh. Högskolan i Malmö.

<https://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1404567>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>

Skolinspektionen (2017). *Förskolans arbete med flerspråkiga barns språkutveckling*. Stockholm: Skolinspektionen. (Rapport 7428).

<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2017/forskolans-arbete-med-flersprakiga-barns-sprakutveckling/>

Svensson, A-K. (2012). Med alla barn i fokus: om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling. *Paideia*, (4), ss. 29–37.

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn%3Anbn%3Ase%3Ahb%3Adiva-1468>

Svensson, L. & Åkerblom, A. (2020). Fenomenografi om undervisning i förskolan. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (red.). *Metodologi för studenter i, om och med förskolan*. 1. Uppl. Malmö: Gleerups. ss. 273 - 291.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. 2. Uppl. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.

Vetenskapsrådet (2017). God forskningssed. Stockholm: Vetenskapsrådet.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godfor_skningssed_VR_2017.pdf

Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psycho-logical Processes*. Cambridge, MA: Harvard University

Woods, D., Bruner, J. & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17(2), ss. 89– 100.

<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1976.tb00381.x>

Åberg-Bengtsson, L. & Pramling, N.(2020). Data att räkna med- om att använda siffermaterial i ett vetenskapligt uppsatsarbete. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (red.). *Metodologi för studenter i, om och med förskolan*. 1. Uppl. Malmö: Gleerups. ss. 185-204.

Bilagor:

Bilaga 1

Informationsbrev

Jag heter Alaa Monsor och studerar till förskollärare vid Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT. Under sista terminen ska vi studenter genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Jag har valt att fokusera på flerspråkighet i förskolan. Mer specifikt fokuserar mitt examensarbete på hur pedagoger arbetar med flerspråkiga barn för att utveckla deras språk. Med detta brev vill jag erbjuda er som arbetar som förskollärare att delta i en studie genom att låta mig intervjua er digitalt eller på plats. Det är viktigt att ni som förskollärare vet att jag i min undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna, vilka innebär att: Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem. De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte. Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på förskollärare och förskola används så att alla identiteter skyddas. Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet. För att kunna genomföra undersökningen behövs era samtycken. Jag ber er därför fylla i blanketten som följer med denna information och därefter lämna till förskolan. Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå mig på xxxx@gmail.com, eller mobilnummer 076xxxxxxx.

Med vänliga hälsningar

Bilaga 2

Samtyckesblankett

HÖGSKOLAN I BORÅS

2023-03-28

Förskollärarytbildningen Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig Som en del av kursen

Examensarbete: Att utforska pedagogiskt arbete för förskollärare vid Högskolan i

Borås, utför vi en studie med syftet att skapa större kunskap om pedagogers sätt att

arbeta med flerspråkighet i förskolan. Jag som utför studien skulle vilja att du lämnar

vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt ditt namn och utbildning. Uppgifterna

kommer att användas för att studera hur pedagoger arbetar med flerspråkiga barn för

att utveckla deras språk. Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för

behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen

(samtycke). Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för

lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan.

Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att

lämnas ut, i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen

beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt

dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är

nödvändiga. Resultatet av studien kommer att sammanställas i oidentifierad form

och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig. Du bestämmer själv om du vill

delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta

tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På

grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrad att omedelbart ta bort

uppgifterna. Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt

ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Intervjuguide

Bakgrund:

1. Vad har du för utbildning?
2. Hur många år har du arbetat som förskollärare?

Flerspråkighet:

1. Har du erfarenhet av att arbeta med flerspråkiga barn? Om ja, på vilket sätt arbetar du med flerspråkiga barns språkutveckling i förskolan?
2. Hur samarbetar ni med vårdnadshavare?
3. Vad är viktigt att tänka på när du undervisar flerspråkiga barn?
4. Har ni tillgång till flerspråkig personal i verksamheten? Om ja, hur utnyttjas deras kompetens?
5. Vilka utmaningar möter ni i arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling? Hur skulle ni vilja arbeta?
6. Får ni möjligheten till kompetensutveckling kring flerspråkighet i förskolan?
7. Är det något du vill tillägga till oss blivande förskollärare kring arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling?

HÖGSKOLAN
I BORÅS